

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตในโลก ทั้งสัตว์ พืช และสิ่งมีชีวิตชั้นต่ำอื่น ๆ ย่อมมีการพึ่งพาอาศัยกันเสมอ ทั้งทางตรงและทางอ้อม และยังมีความเกี่ยวพันกันกับสิ่งที่ไม่มีชีวิตอื่น ๆ เช่น แสงแดด อุณหภูมิ แร่ธาตุ ดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น มีการใช้พลังงาน มีการแลกเปลี่ยนสารอาหารซึ่งกันและกันอย่างเป็นวัฏจักรและเป็นระบบภายใต้สมดุลของธรรมชาติ หากขั้นตอนใด ๆ ของกิจกรรมในระบบมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ก็มักจะมีผลกระทบเกี่ยวเนื่องกันทั้งระบบ อาจก่อให้เกิดปัญหาการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตในระบบนั้นได้ ระบบดังกล่าวเรียกว่า “ระบบสิ่งแวดล้อม” (Environmental system) (เกษม จันทร์แก้ว และคณะ. 2542 : 2) ซึ่งปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากร รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่ต้องอาศัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ประกอบกับการขาดมาตรการตรวจ-สอบ การควบคุม และแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ (นิวัต เรืองพานิช. 2546 : 281) ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงกลายเป็นปัญหาสำคัญระดับโลก ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ๆ ในระดับโลก ได้แก่ มหาภัยของรังสีอัลตราไวโอเล็ต ที่มีอำนาจทำลายเซลล์เนื้อเยื่อของสิ่งมีชีวิต และเริ่มทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากชั้นก๊าซโอโซนบาง ๆ ที่แผ่คลุมโลกอยู่ได้ถูกทำลายด้วยสารเคมีประเภท ซี เอฟ ซี หรือ คลอโรฟลูออโรคาร์บอน ที่มนุษย์ผลิตขึ้นใช้กับเครื่องทำความเย็นต่างๆ เป็นเหตุให้รังสีอัลตราไวโอเล็ต-บี จากดวงอาทิตย์ส่งมาถึงพื้นโลกมากขึ้น ซึ่งเป็นอันตรายต่อมนุษย์ สัตว์ และป่าไม้ การเกิดภาวะเรือนกระจก ที่เกิดจากก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของการเผาผลาญเชื้อเพลิง ซึ่งมีโซเดียม โลหะโลกร้อนขึ้นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยภาพรวมแล้วยังทำให้พื้นดินแห้งแล้ง และชั้นบรรยากาศมีความชื้นเพิ่มขึ้นส่งผลกระทบต่ออุณหภูมิของโลก (ประหยัด ชิตทอง. 2544 : 15) ธารน้ำแข็งบริเวณขั้วโลกเริ่มละลายและเพิ่มระดับน้ำทะเลในมหาสมุทร ชั้นโอโซนซึ่งเป็นเกราะป้องกันโลก โดยทำหน้าที่ดูดกลืนรังสีที่เป็นอันตรายจากดวงอาทิตย์ถูกทำลายทำให้เกิดการทำลายห่วงโซ่อาหารในทะเล การเกิดมลพิษทางอากาศ และเกิดการเปลี่ยนแปลง

ทางพันธุกรรม (เขาวณิ บุญวรรณโน และคณะ. 2544 : 7) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดล้วนส่งผลกระทบต่อ และก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตทั้งสิ้น มนุษย์จึงหันมาให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

กระแสของความตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมได้แผ่ขยายไปทั่วโลก โดยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา ประชากรโลกเริ่มตื่นตัวและให้ความสนใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมีการเรียกร้องให้มีการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก องค์การระหว่างประเทศได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ จึงมีการจัดการประชุมเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นหลายครั้ง อาทิเช่น ในปี พ.ศ. 2515 องค์การสหประชาชาติจัดการประชุม เรื่อง สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ขึ้นที่กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน และปี พ.ศ. 2535 องค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อม ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เพื่อแสวงหาแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกัน กำหนดมาตรฐานสากลว่าด้วยการจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดตั้งหน่วยเฝ้าระวังโลก (Earth watch) ขององค์การสหประชาชาติ ทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินผลสิ่งแวดล้อม โดยทำงานร่วมกับโครงการสิ่งแวดล้อมสหประชาชาติ (ประกอบอยู่บุญชม . 2544 : 5) การกำหนดกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมพฤติกรรมของรัฐ โดยเกิดจากฉันทามติระหว่างรัฐ เพื่อปกป้อง คุ้มครอง การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของโลก การกำหนดมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14000 เพื่อกำหนดระบบการรักษา ควบคุม ปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม (เทวินทร์ สิริโชคชัยกุล. 2542 : 7) ตลอดจน การจัดทำระบบสิ่งแวดล้อม ISO 14001 เป็นมาตรฐานระบบบริหารจัดการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งองค์การมาตรฐานระหว่างประเทศ (International Organization for Standardization : ISO) กำหนดขึ้น โดยได้ประกาศมาตรฐานอย่างเป็นทางการเมื่อ ค.ศ. 1996 หรือตรงกับ พ.ศ. 2539 เพื่อให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้รับการแก้ไข เน้นการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง (วชิรวิชัย มธุรสสุวรรณ. 2545 : 2)

ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมเช่นกัน โดยได้พยายามค้นคว้าหาทางป้องกันและปรับปรุงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น รัฐบาลและประชาชนคนไทย ได้จัดตั้งหน่วยงาน หรือรวมกลุ่มกัน อาทิเช่น ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ สมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม และสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ตลอดจนจัดตั้งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2545 เพื่อดำเนินงานด้านป้องกันและแก้ไขปัญหา

สิ่งแวดล้อมของประเทศ (ไชยวัฒน์ ดวงพุม. 2546 : 45) การกำหนดนโยบายของรัฐบาลในพัฒนาประเทศโดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ซึ่งเป็นแผนที่ได้อัญเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางพัฒนา การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของชุมชน ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รักษาความสมดุลของระบบนิเวศ บริหารจัดการมลพิษอย่างมีประสิทธิภาพ (ชาชีวัฒน์ ศรีแก้ว. 2546 : 31) รัฐบาลโดยมี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ให้ความสำคัญด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้กำหนดนโยบายในการฟื้นฟูสภาพและคุณภาพ การป้องกันการเสื่อมโทรมหรือการสูญเสีย การนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม การกำหนดมาตรฐานสิ่งแวดล้อมของประเทศ เพื่อให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต ความสมดุลในการพัฒนา และเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน (เกษม วัฒนชัย. 2544 : 16)

เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการดำรงชีวิตและพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนต่อไป จึงต้องเร่งฟื้นฟูพร้อมกันทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการป้องกันสภาวะแวดล้อมในชนบทและในเมือง ให้กลับดีขึ้น จำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกในหมู่ประชากรให้ทั่วถึงทั้งประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า ในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และจำต้องดำรงอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มนุษย์ต้องตระหนักถึงการใช้อยู่และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2545 – 2549 ยังได้กำหนดให้สนับสนุนให้สังคมทุกส่วนทุกระดับได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ การสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนา การส่งเสริมและสร้างสรรค์ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 3) มีความสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเชื่อว่าบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่ดีของโรงเรียน เช่น โรงเรียนที่สะอาด ร่มรื่น มีชีวิตชีวา นักเรียนได้รับอิทธิพลจนทำให้เป็น

คนละเอียดอ่อน จิตใจร่าเริง แจ่มใส มีความคิดสร้างสรรค์ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงเป็นการสมควรที่โรงเรียนจะต้องพยายามจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนจะได้พัฒนาตนเองให้เต็มความรู้ ความสามารถ

สภาพบรรยากาศสิ่งแวดล้อม จึงมีความสัมพันธ์กับการจัดการศึกษาอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 4 ที่เยาวชนเริ่มมีกรอบความคิดเป็นของตนเองมีจิตสำนึกรักและห่วงใยในสิ่งดี ๆ มีความอ่อนไหวทางอารมณ์ ตามสิ่งช่วยหรือสิ่งแวดล้อม จึงต้องเร่งปลูกฝังในสิ่งที่ดี จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย และการพัฒนาทางด้านอารมณ์ของเยาวชนเหล่านี้ คณะกรรมการบริหาร โรงเรียน จึงจำเป็นต้องดำเนินงานจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความสุข ซึ่งหากผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินงานจัดสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนดี สิ่งที่จะเกิดผลกระทบก็จะมีผลกระทบออกมาในแนวทางที่ดี และในทางกลับกันหากโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ไม่ดี สิ่งที่จะเกิดกระทบและผลของการกระทบก็จะออกมาในแนวทางที่ไม่ดี เช่นกัน ซึ่งอาจจะเป็นการเสียสุขภาพทางกาย หรือเสียสุขภาพทางจิตได้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับบรรยากาศ และ สิ่งแวดล้อม ในโรงเรียน และเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะสามารถพัฒนาและกระตุ้นบุคลากรอื่น ๆ ให้มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาโรงเรียนให้มีสภาพแวดล้อม และการเรียนการสอนที่ดี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่วางนโยบาย เรื่องการจัดบรรยากาศ และการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้ร่วมมือองค์กรภายนอก ส่งเสริม แข่งขัน เพื่อรับรางวัลในระดับต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนได้เร่งรัดสนับสนุน การจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน ทำให้โรงเรียนหลาย ๆ โรง เริ่มหันมาให้ความสนใจต่อการพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่ บรรยากาศสิ่งแวดล้อมโรงเรียน และมีบางโรงเรียนที่สามารถทำได้อย่างดีจนได้รับรางวัลชนะเลิศในระดับเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษา แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีโรงเรียนอีกหลายโรงที่ยังปล่อยปละละเลย ให้ความสนใจเกี่ยวกับการรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนน้อยเกินไป ให้ความใส่ใจไม่เท่าที่ควร และยังมีบางโรงเรียนที่มีปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากคณะครูในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดมหาสารคาม. 2543 : 7)

จากสภาพดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้าในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนโดยตรง มีความสนใจที่จะศึกษาผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแต่ละโรงเรียน ว่ามีผลสำเร็จของการดำเนินงานเพียงใด และโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันจะมีผลการดำเนินงานแตกต่างกันหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้องได้นำผลไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน

สมมุติฐานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตการศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่มีขนาดต่างกัน มีผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียน การสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าขนาดโรงเรียนมีผลต่อการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยใช้แนวทางการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ในการบริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ว่าด้วยการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมโรงเรียน และแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมดีเด่น (สมาคมสร้างสรรค์ไทย. 2547 : 1-10) ใน 5 ด้าน ดังนี้

1. บรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
2. สัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา
3. กิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา
4. การบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

5. การร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูอาจารย์ ในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้น ที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 1,067 คน โดยจำแนกเป็น

1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 28 คน

1.1.2 ครู จำนวน 1,039 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทั้งหมด 313 คน โดยจำแนกเป็น

1.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 28 คน

1.2.2 ครู จำนวน 285 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น คือ ขนาดของโรงเรียน แบ่งได้ 3 ขนาด ได้แก่ (กรมสามัญศึกษา. 2540 : 82)

2.1.1 โรงเรียนขนาดเล็ก

2.1.2 โรงเรียนขนาดกลาง

2.1.3 โรงเรียนขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม คือ การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่

2.2.1 ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

2.2.2 ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา

2.2.3 ด้านกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

2.2.4 ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

2.2.5 ด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเราทั้งทางกายภาพและทางสังคมที่มีผลกระทบต่อชีวิตทั้งทางกายและจิตใจ และมีความเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออก มีความเกี่ยวโยง เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งมีส่วนเสริมสร้างหรือทำลายปัจจัยหนึ่ง และมีบทบาทที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม
2. สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง ลักษณะสิ่งเร้าที่มีศักยภาพ ได้แก่ สิ่งของ วัสดุ สภาพการณ์ที่เป็นรูปธรรม นามธรรม แนวความคิด ความรู้สึก บรรยากาศและลักษณะบริเวณอาคารสถานที่ และสิ่งต่าง ๆ ในโรงเรียน
3. การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานในทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย บรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา สัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา กิจกรรมรณรงค์และรักษาความสะอาดในสถานศึกษา การบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม
4. บรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หมายถึง สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตบริเวณสถานศึกษา
5. ความสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา หมายถึง ความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา โดยตระหนักถึงภารกิจต่างๆ ที่ต้องการปฏิบัติร่วมกันให้บรรลุเป้าหมาย
6. กิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดให้มีการรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา
7. การบริหารงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง การวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ให้มีบรรยากาศร่มรื่น เป็นระเบียบ สวยงาม น่าอยู่อาศัย มีอากาศบริสุทธิ์ เกิดความปลอดภัยต่อบุคลากรในองค์การ
8. การร่วมมือระหว่างสถานศึกษา และชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่บริการของโรงเรียนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ พัฒนาฟื้นฟูเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
9. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา ที่จัดการเรียนการสอน ในช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
10. ครู หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

11. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ในช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1- 499 คน

12. โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ในช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 – 1,499 คน

13. โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ในช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คน ขึ้นไป

14. การเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 หมายถึง การจัดการเรียนการสอนในระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นข้อสนเทศในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ และเป็นแนวทางในการพัฒนาการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1